

دانشگاه شهید چمران اهواز
معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی
طرح درس ویژه درس‌های تحصیلات تکمیلی دانشگاه

همکاران ارجمند می‌توانند برای آگاهی بیشتر درباره روش‌ها و فنون تدریس و به‌ویژه روش تهیه طرح درس، نگاه کنند به: حسن شعبانی، مهارت‌های آموزشی و پرورشی (روشها و فنون تدریس)، ۲ جلد، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، ۱۳۹۰.

<p>آدرس ایمیل: rajabireza@scu.ac.ir</p>	<p>مرتبه علمی: استاد</p>	<p>نام و نام خانوادگی استاد: غلامرضا رجبی</p>
<p>نیمسال تحصیلی: اول</p>	<p>گروه: مشاوره</p>	<p>دانشکده: علوم تربیتی و روان شناسی</p>
<p>تعداد واحد: ۲</p>	<p>نام درس:</p>	<p>دوره تحصیلی: دکتری</p>
<p>جایگاه درس در برنامه درسی دوره: اصلی</p>		
<p>هدف کلی:</p> <ul style="list-style-type: none"> - آشنایی با خانواده و ارتباطات خانوادگی. - درک چگونگی کارکرد خانواده و چگونگی کمک به آن‌ها در هنگام چالش‌ها. - توجه به بافت‌های چندگانه و اجتماعی خانواده‌ها. - یادگیری سنجش سیستم‌های خانواده و برنامه‌ریزی برای مداخلات. - مدل‌های فعالیت خانواده. - رویکردها، فرایندها و تکنیک‌ها برای سنجش و برنامه‌ریزی مداخله جهت مقابله خانواده‌ها با مشکلات و استرس‌زها. - ارائه و دانش و مهارت‌های مقدماتی به دانش‌جویان برای سنجش کنش‌وری خانواده. 		
<p>اهداف یادگیری:</p> <p>دانش‌جو باید با مفاهیم سنجش و مداخله خانواده، چارچوب درک خانواده، سیستم خانواده، تکالیف اصلی سنجش خانواده، اهداف و انتخاب مداخلات خانواده، سال‌خورده‌ها، خانواده‌ها و استرس‌زهای زندگی، مداخلات خانواده محور برای مقابله با استرس‌زهای دشوار زندگی، راهبردهای شناختی و رفتاری برای حمایت و توانمندسازی خانواده‌ها، انتخاب ابزارهای سنجش خانواده برای ارزیابی تغییر، و نقش انعکاس و افشاء مهارت‌های نوشتن برای درگیر شدن با خانواده‌ها آشنا باشد.</p>		
<p>رفتار ورودی:</p> <ul style="list-style-type: none"> - دانش‌جو باید با مفاهیم سنجش، اندازه‌گیری، آزمون و انواع آن در مشاوره آشنا باشد. - دانش‌جو باید با نظریه‌های مختلف خانواده و شیوه‌های سنجش آن‌ها تا اندازه‌ای آشنایی داشته باشد. - دانش‌جو باید با مداخله‌ها و روش‌های درمان خانواده تا اندازه‌ای آشنایی داشته باشد. 		
<p>مواد و امکانات آموزشی:</p> <p>استفاده از تابلو کلاسی، ویدیو پروژکتور برای کاربردی نمودن مطالب و سایر امکانات آموزشی.</p>		

روش تدریس:

روش توضیحی. در این روش مطالب، اصول ها و روش های مختلف سنجش خانواده به صورت مستقیم و با استفاده از مطالب چاپی (کتاب) یا به وسیله سخنرانی و ارائه مطالب در تابلو کلاسی به دانش جو انتقال داده می شود. هم چنین نکات مهم درس با استفاده از مثال ها و تمرین ها به صورت ساده و با اصول علمی و پرسش و پاسخ و شرکت دادن فراگیر در کلاس درس و پای تابلو انتقال داده می شود.

وظایف دانشجو:

حضور مستمر در کلاس درس.
مشارکت مستقیم و فعال در یادگیری مفاهیم سنجش در خانواده.
اجرای آزمون های سنجش خانواده.
مداخلات در ارتباط با خانواده.

شیوه آزمون و ارزیابی:

شیوه ارزیابی به صورت امتحان کتبی و عملی (اجرای آزمون های خانواده به صورت فردی بر روی مراجع) از دروس تدریس شده در طول ترم تحصیلی می باشد که بر اساس بارم هر سؤال از نمره کتبی و عملی درس سنجش خانواده دانش جو گزارش خواهد شد.

منابع درس:

تاملیسون، باربار. (۲۰۱۷). راهنمای سنجش خانواده: مقدمه و راهنمای عملی برای سنجش خانواده. ترجمه غلامرضا رجیبی (در دست داوری).

هفته یکم

(۹۸/۶/۲۹ تا ۹۸/۶/۲۳)

بافت‌های خانواده

- خانواده‌ها منحصر به فرد هستند.
- تعریف خانواده
- افراد معمولاً انواع بسیار متفاوتی از مشکلات را در خانواده‌ها تجربه می‌کنند.
- مشکلات می‌توانند در بخش‌های بسیار متفاوت سیستم خانواده ظاهر شوند.
- اهمیت بافت‌های خانوادگی.
- بافت فرهنگی خانواده.
- تفکرات آغازین در مورد دیدگاه‌های نظری.
- توانایی‌ها و تاب آوری خانواده.
- عوامل فردی و محیطی کمک‌کننده به تاب آوری.

هفته دوم

(۹۸/۷/۵ تا ۹۸/۶/۳۰)

بافت‌های خانواده (ادامه)

- اخلاقیات، ارزش‌ها، باورها، اعتقادات شخصی و اعتقادات خانوادگی.
- موضوعات رازداری.
- توافق آگاهانه.
- بافت عملی مبتنی بر شواهد.
- خانواده‌های بسیاری می‌توانند از مداخله خانواده محور بهره‌مند شوند.
- سنجش خانواده یکی از متداول‌ترین فعالیت عمومی عملی توسط درمان‌گران در هر محیطی است.
- یک خانواده شامل افرادی است که یک تاریخچه مشترک، میزانی از تجربه پیوند عاطفی و اهداف و فعالیت‌های مشترک دارند.

هفته سوم

(۹۸/۷/۱۲ تا ۹۸/۷/۶)

چارچوب درک خانواده‌ها

- هر جلسه با یک خانواده منحصر به فرد است.
- گسترش رابطه برای دستیابی به نتایج موفقیت‌آمیز، ضروری است.
- به دنبال راهبردهای معتبر باشید تا بتوانید به بهترین شکل بر نتایج تأثیر بگذارید.
- یک رابطه توأم با همکاری با خانواده، منابع تاب آوری را مشخص می‌کند.
- بازخورد را با استفاده از ابزارهایی که با زبان، سنت‌ها و تمایلات فرهنگی خانواده‌های مختلف سازگار است، به کار ببرید.

-مهارت‌های درمان‌گر مرتبط با یک رابطه حمایتی شامل حامی بودن، مفید بودن، قضاوت نکردن، احترام آمیز و خوش برخورد بودن و استفاده از مهارت‌های ارتباطی مناسب است.

هفته چهارم

(۹۸۷/۱۹ تا ۹۸۷/۱۳)

چارچوب درک خانواده‌ها (ادامه)

- سنجش خانواده‌ها
- حساسیت و سنجش پاسخ‌دهی
- هدف سنجش
- فرآیند سنجش
- ابزارهای سنجش
- گزارش سنجش و طرح برای خدمات

هفته پنجم

(۹۸۷/۲۶ تا ۹۸۷/۲۰)

سیستم خانواده

- فهم مفاهیم بنیادی و ساختارهای عملی خانواده
- ساختار خانواده
- نقش‌های خانواده
- تأثیر استرس‌زاهای زندگی
- رویکرد تحولی گستره عمر
- تمام بخش‌های خانواده به هم مرتبط هستند.
- یک بخش از خانواده نمی‌تواند جدای از سایر بخش‌های سیستم خانواده درک شود.
- ساختار و سازمان خانواده روی کارکرد خانواده و فرد تأثیر می‌گذارد.
- کارکرد خانواده بیش از مجموعه بخش‌های فردی سیستم است.
- تاب آوری خانواده
- شکل‌گیری تاب آوری
- راهبردهای برای شکل‌گیری تاب آوری

هفته ششم

(۹۸/۲۷ تا ۹۸/۳۳)

سیستم خانواده (ادامه)

- به حداقل رساندن عوامل خطر ساز و افزایش عوامل حمایتی، تاب آوری را افزایش می دهد و در نتیجه خانواده تقویت می شود.
- تغییر فرهنگی بر رفتار افراد در خانواده هایشان تأثیر می گذارد.
- مداخلات خانواده محور
- مفاهیم سیستم ها
- رشد خانواده
- گذارهای چرخه زندگی
- پیوند خانواده - اهمیت تعلق
- اشکال رشد خانواده
- ملاحظات در ارتباط فرهنگی
- باورهای خانواده
- سنت ها و آئین های خانوادگی
- کارکرد خانواده

هفته هفتم

(۹۸/۸/۴ تا ۹۸/۶/۱۰)

سنجش تکالیف اصلی خانواده

- رفتار اعضای خانواده توسط الگوهای تبادلی خانواده شکل می گیرد.
- کل خانواده را در نظر بگیرید.
- با سیستم خانواده به طور پیوسته همکاری کنید.
- نگرانی های خانواده را بفهمید و به نقطه نظریات متعدد خانواده به عنوان عوامل مرتبط - اتحاد اعتبار ببخشید.
- مکرراً برای افزایش نتایج مثبت بازخورد ارائه نمایید - دیدگاه های پیشرفت خانواده.
- سنجش جامع است: به کارکرد، بافت موقعیتی و گذارهای مرحله - زندگی توجه کنید.
- خطرهای خاص فرهنگی، نژادی و جنسیتی و عوامل حمایتی را برجسته کنید.
- سنجش مشکل
- توانایی های خانواده را با استفاده از کل خانواده اندازه گیری کنید.

هفته هشتم

(۹۸/۸/۱۷ تا ۹۸/۸/۱۱)

سنجش تکالیف اصلی خانواده (ادامه)

- آگاه‌سازی خانواده از وضعیت تان
- دیدگاه‌های اعضای خانواده را درک و اعتبار ببخشید- بازخورد آگاهانه
- انتخاب روش سنجش مبتنی بر شواهد
- رویکردهای افتراقی برای اجرای سنجش خانواده
- رویکردهای سنجش
- ابزارهایی برای جمع‌آوری و سازمان‌دهی داده‌های بالینی
- نقش سنجش
- ملاحظات فرهنگی

هفته نهم

(۹۸/۸/۲۴ تا ۹۸/۸/۱۸)

تنظیم اهداف و انتخاب مداخلات خانواده

- تنظیم هدف اقدام به فعالیت را افزایش می‌دهد.
- تنظیم هدف انگیزش خانواده را افزایش می‌دهد.
- در مسیر رسیدن به اهداف به عنوان یک فعالیت مداوم، بازخورد ارائه دهید.
- تحقیقات نشان می‌دهد که بین توافق هدف خانواده - درمان‌گر و پیامدهای مثبت درمان، همبستگی قوی وجود دارد.

هفته دهم

(۹۸/۹/۱ تا ۹۸/۸/۲۵)

تنظیم اهداف و انتخاب مداخلات خانواده (ادامه)

- اهداف را با ارزش‌ها، فرهنگ و دیدگاه خانواده هماهنگ کنید.
- اهداف به عنوان نتیجه محور تعریف می‌شوند.
- تلاش‌های نظام‌دار، برنامه‌ریزی شده در آسان‌سازی تغییر باعث نتایج مؤثرتر نسبت به تلاش‌های بدون برنامه‌ریزی شده، کمک غیررسمی برای خانواده‌ها می‌شود.
- مداخلات، راهبردهای تغییر ارادی هدفمند برای تغییر رفتار، کاهش خطر یا بهبود نتایج هستند.

هفته یازدهم

(۹۸/۹/۸ تا ۹۸/۹/۲)

سال خورده‌ها، خانواده‌ها و استرس‌زاهای زندگی

- با مسن شدن، سال خورده‌ها نیازمند خدمات اجتماعی، بهداشتی و مؤسسه‌ای بیشتری هستند.
- خانواده‌های دارای فرد سال خورده ممکن است استرس‌های بیشتری از نظر مالی و زمانی متحمل شوند.
- شماری از سال خورده‌گان ممکن است حداقل افت مربوط به پیری را نشان دهند، به‌غیر از آلزایمر که دلیل آن فرایندهای طبیعی پیری در مغز و بدن است.
- دیدگاه گستره زندگی بر فرایندهای فردی، زیستی، اجتماعی فرهنگی در رشد انسان تأکید دارد و فرد را در محیط موردبررسی قرار می‌دهد. این دیدگاه یک سنجش جامع از افراد سال خورده به عمل می‌آورد.
- فرایند طبیعی پیر شدن با افزایش استرس‌های زندگی مرتبط است مانند مرگ همسر، اعضای خانواده یا دوست یا تشخیص بیماری‌های مزمن و تأثیرات تجمعی استرس‌های چندگانه زندگی ارتباط بسیار قوی با افسردگی در سال خورده‌گان دارد.

هفته دوازدهم

(۹۸/۹/۱۵ تا ۹۸/۹/۹)

مداخلات خانواده محور برای مقابله با استرس‌زاهای دشوار زندگی

- هر یک از اعضای خانواده باید برای تغییر برانگیخته شوند.
- آمادگی برای چشم‌انداز تغییر را مطالعه کنید.
- منابع حمایت اجتماعی کافی برای مقابله با استرس‌زاهای کنونی زندگی مورد نیاز هستند.
- مداخلات کوتاه می‌توانند انگیزش برای تغییر را بهبود بخشند.
- خانواده‌ها به عنوان شرکای تمام در این فرایند تغییر نیاز است درگیر شوند.
- حمایت اجتماعی خانواده را برای مقابله با استرس‌زاهای زندگی مورد سنجش قرار دهید.

هفته سیزدهم

(۹۸/۹/۲۲ تا ۹۸/۹/۱۶)

راهبردهای شناختی و رفتاری برای حمایت و تحکیم خانواده‌ها

- درمان شناختی-رفتاری، رویکردی مؤثر، مختصر، با زمانی محدود، و اقدام محور برای آموزش مهارت‌های جدید به خانواده‌ها و تغییر ادراکات شناختی و تأثیرگذاری بر ارتقاء کارکرد است.
- تکنیک‌های شناختی-رفتاری به رشد ارتباطی متمرکز بر مشارکت و انگیزش وابسته هستند.
- سنجش و مداخله از دیدگاه شناختی-رفتاری به مشاهده و اندازه‌گیری به‌علاوه قضاوت بالینی وابسته هستند.
- آموزش مدیریت فرزند پروری، برای مشکلات کودک بسیار مؤثر و مفید است و رویکردهای آموزش مهارت‌ها، در پیشگیری از رفتارهای ضد اجتماعی برای فرزندان بزرگ‌تر، مؤثر هستند.

هفته چهاردهم

(۹۸/۹/۲۹ تا ۹۸/۹/۲۳)

انتخاب ابزارهای سنجش خانواده برای ارزیابی تغییر

- ابزارهای سنجش دقیق برای فعالیت مؤثر ضروری هستند.
- برخی از شاخص‌ها را می‌توان با حداقل قطع در طی سنجش بر حسب زمان، هزینه و سهولت اجرا استفاده کرد.
- ابزارهایی را انتخاب کنید که توجه کافی را به ضرورت مسأله، خطر زیست روان اجتماعی و عوامل حمایتی داشته باشند.
- پیوند خانواده- درمان گر، وفاداری به طرح درمان، و انگیزه خانواده برای تغییر را به طور پیوسته مورد سنجش قرار دهید.

هفته پانزدهم

(۹۸/۱۰/۶ تا ۹۸/۹/۳۰)

تفکر انعکاسی و نوشتن انعکاسی

- نوشتن صریح و شفاف به شما اجازه می‌دهد تا به عقب برگردید و رویدادها را ارزیابی کنید.
- گوش دادن فعال و پرسیدن سؤال‌ها، امری کلیدی است.
- انعکاس به شما این امکان را می‌دهد که خودتان را درگیر بهبود تعاملات با دیگران کنید.
- خودآگاهی را از طریق سنجش خود افزایش دهید.
- در مصاحبه‌ها، با دقت گوش دهید، سؤال‌های دقیق پرسید و پاسخ‌های مفید و سازنده دهید.
- نوشتن به صورت آشکار و شفاف در مورد رویدادها ممکن است فواید سلامتی داشته باشد.

هفته شانزدهم

(۹۸/۱۰/۱۳ تا ۹۸/۱۰/۷)

برقراری ارتباط با سیستم‌های خانواده خودتان

- بررسی خانواده اصلی یک فرد می‌تواند به شما کمک کند که به عنوان یک خانواده درمان گر بهتر عمل کنید.
- تأثیر پیشینه قومی و فرهنگی بر درک خانواده خود فرد و مراجعان دانش مفیدی است.
- بر داستان‌های توانمندی تمرکز کنید تا بر مشکلات.
- هر یک از ما در یک بافت از ارتباط خانوادگی قرار داریم.
- خودآگاهی شما را به سوی نقش‌های خانواده اصلی، توانمندی‌ها، الگوهای ارتباطی و تعامل، توانایی‌های حل مسأله و قواعد کنترل رفتار هدایت می‌کند.